

Från Näset i Ström till Udden i Havsnäs.

Källa: Strömsböckerna, Alanäs församlingsbok.

Näset lär vara en av de äldsta byarna i Ströms socken. Detta påtalas av Richard Gothe på sidan 167 i hans bok "Finnskolonisationen", där han skriver att Ströms by grundades på Näset vid det smala Strömssundet. Med Ströms by menar han Strömsund, vilket till största delen ligger inom Näsets gränser. Näset gränsar till Bredgård, vilket också är eller rättare sagt var en by den tid, som nu skall skildras. Gränsen mellan de båda byarna går cirka 40 m sydost om och nästan parallellt med Storgatan i Strömsund.

Fale Burman berättar om Näset: Lappmarknaderne i Ström hafva hertills (1796) stått vid Näset, Nyårs- och Mathiae mässotiderna, då Föllinge Presterne där sammankallat Lapparne. Af köpmän ditkommo endast Sundsvalls Boer. De hafva utträngt Hernösands Handlande, under den förevänning, att stället blott är en bytes ej en Marknads-plats. Frostvikarne kunna ej komma dit, för isens osäkerhet efter Vassdalen."

"Vid Näset enda Säg i Ström, efter Vassdalen. 1 tolfte bräder kostar 24 skil."

Av dessa citat framgår att Näset var ett betydande centrum i norra Jämtland, denna tid. Var den omtalade sägen låg vet man inte. Men den måste ha legat antingen vid den bäck som rinner genom Gärde och Grelsgård eller också vid Harbäcken på Näsviken.

Näset nr 1 om 2 1/4 tnl skatte.

Tabell 1.

Nils, nämndeman, Näset.

Nils omnämnes i 1546 års jordebok. Han betalar detta år två hermelinskinns i skatt och ett ekorrskinn i arrende. Detta arrende gäller jakt och fiske vid Ringvattensjöarna. Byn Ringvattnet är av senare datum. 1565 års räkenskaper upptar fortfarande Nils som ägare till Näset, och han betalar då 1 mark i skatt och 3 öre i arrende. 1 mark = 8 öre.

Året därpå (1566) betalar Nils 3 spann säd i kyrktionde.

Nils som nämnes bland lagrätte män 1567, efterträdde i slutet av 1560-talet av Erik Nilsson, troligen en son.

Tabell 2.

Erik Nilsson, Näset, gift med Agnis.

Ur Fale Burmans anteckningar: "En vid namn Agnis i Näset, lefvat i Påfviska tiden - varit i stort rop som Profetissa och Undergörerska - haft en Son, Stor+Nils kallad, af Jätte-lik växt, som rest vida omkring och äfven någon tid varit i Turkisk fångenskap, men kommit hem på den dag, modern förutsagt. Från denne Nils härstamma många i Ströms socken." Så gör även många i Alanäs socken, som vi senare skola se.

Agnis omnämnes som änka i 1600 - 1601 års tiondelängd. Sonen Nils blev ägare till gården 1631.

Tabell 3.

Nils Eriksson, Näset, död före 1646 (Stor-Nils) gift med Marette.

s. Erik i Näset, död 1695 5/6. (Tabell 4)

s. Jöns f 1625 d 1711 26/2, bonde i Risselås och gift med Ingebor Tholsdotter från Risselås, död före 1670

s. Lars f 1627 d 1707 27/12

Tabell 4.

Erik Nilsson, Näset, d 1695 5/6, nämndeman

Erik Nilsson var troligen gift två gånger. Första hustrun var från Gärde, och hennes far hette Anders. Andra hustrun hette Märet Mårtensdotter och var från Öhn. Hon dog den 25 aug 1696.

1649 års jordebok upptar Erik Nilsson som ägare till Näset.

d. Karin g 1696 1/11 med Olof Andersson Flink, korpral, Hammerdal. Från Södermanland. Rymde till Norge 1708.

s. Nils f 1660 d 1735 16/2 g m Brita Swensdotter f 1671 d 1753 9/9 från Vallen. (Tabell 5)

s. Swen

d. Anna

s. Erik

1649 betalar Erik Nilsson 31 mark och 12 öre i landskild och 12 mark i skinnskatt. Tillsammans med Nils Andersson i Bredgård och Nils Andersson i Tullingsås betalar han 4 daler och 16 öre silvermynt i arrende för avradslandet vid Ringvattnet. Men på 1660-talet förlorade de tre bönderna rätten till detta arrende. Anledningen var att finnar slagit sig ner på Ringvattenskogen. Detta skedde redan 1654 men först den 7 febr 1666

fick finnen Erik Jonsson med landshövding Sparres hjälp det officiella nedsättningsbrevet. De tre strömsbönderna fick nya jaktmarker uppe i Frostviken.

År 1677 betalade Erik Nilsson 1 daler, 8 öre och 12 denarer i landskild och 12 öre i skinnskatt.

Mynteheten hade ändrats 1664: 1 daler = 32 öre; 1 öre = 24 denarer.

Tabell 5.

Nils Eriksson f 1660 d 1735 16/2, sexman, Näset g.m.

Brita Swensdotter från Vallen f 1671 d 1753 9/9

d. Anna f 1697 d 1769 7/5 g 1716 28/10 med Erik Eriksson från Tullingsås f 1690 d 1772 5/4, bonde i Gärde.

s. Erik f 1698 26/5 d 1774 18/9, bonde i Stamsele, g 1739 4/3 m Brita Andersdotter f 1718 11/3

s. Swen f 1700 4/4 d 1752 3/11 g 1730 25/10 m Anna Mårtensdotter från Öhn f 1710 d 1789 8/2 (tabell 6)

s. Lars f 1701 23/10

s. Pähr f 1703 20/7 d 1774 28/8, bonde i Täxan, g 1731 m Sigrid Eriksson dotter från Stamsele f 1711 d 1795 16/12

s. Nils f 1704 26/12 d 1790 5/6, dragon Gärdestrom, Gisselås, g 1732 5/10 m Anna Göransdotter från Tullingsås f 1710 d 1786

s. Mårten f. 1706 2/12 g 1735 m ? Clasdotter, Hammerdal

d. Mareta f 1708 4/10 d 1771 1/4 ogift

d. Brita f 1711 26/2 d 1728 3/8

s. Anders

s. Jonas

Nils Eriksson övertog Näset i slutet av 1680-talet. På vintertinget 1699 klagade han och Jöns Jönsson i Bredgård över allt besvär, som de hade med resande över sundet. Nu beslöt strömsborna att gemensamt bygga en båt och en flotte. Dessa farkoster skulle lämnas i sockenstugumännens vård. Samtidigt bestämdes avgiften för överfarten till 1 öre kopparmynt per person. För häst, ko och ox 5 öre kmt och för get, bock, får eller gumse 1 öre kmt.

År 1701 skördades på Nils Erikssons gård 280 skylar korn, 10 skylar råg

och 10 famnar ärter. Vid provtröskning av en skyl korn fick man $3\frac{1}{2}$ kr, av råg 4 kr samt av ärter 2 kr. Om förkortningen avsåg kannor eller kappar, har ej kunnat utrönas. Men kannor användes som regel för våta varor, varför kr förmodligen avser kappar. Kappar brukade oftast användas vid uppmätning av säd.

År 1713 påträffas Nils Eriksson i domboken. Detta år hade man i Ström gjort en undersökning om lämplig by, där man kunde bygga ett soldattorp. Näset ansågs vara bästa byn. Erik Nilsson protesterade. Men den löjtnant, s var närvarande vid tinget "påstod att där fanns lägenhet och bad att sådant måtte föras till Protocolls." Om soldattorpet byggdes eller inte har ej kunnat utrönas. Av protokollet framgår också, att Nils Eriksson "är en förmögen Man, fast han will giöra sig fattig."

På grund av ålder och sjuklighet överlät Nils Eriksson Näset år 1719 till näst äldste sonen Swen. Men först år 1730 fick denne fastebrev på hemmanet. Vid arvskiftet värderades gården till 120 daler silvermynt, och fordringarna uppgick till 273 daler silvermynt. Nils Eriksson, som dog 1735 var alltså en förmögen man.

Tabell 6.

Swen Nilsson, Näset, född 1700 4/4 d 1752 3/11, sexman, g 1730 25/10 m

Anna Mårtensdotter från Öhn, f 1710 d 1789 8/2

d. Brita f 1731 28/5 d 1817 21/2 g 1 m Eric Persson Bergqvist d 1789 17/5
g 2 m Lars Jönsson från Tullingsås f 1752 29/9 d 1814 4/11

d. Marita f 1732 29/9 d 1732 1/11

d. Marita f 1734 20/3 d 1811 13/7 g 1759 21/10 m Per Larsson, Bye, Hammerdal
f 1732 23/12 d 1780 17/9

s. Nils f 1736 15/9 d 1738 5/2

s. Mårten f 1738 27/10 d 1780 10/2 g 1768 6/11 m Anna Zakrisdotter från
Gärde, f 1749 12/1 d 1825 10/12 (Tabell 7)

d. Anna f 1741 8/3 d 1820 15/9 g 1763 19/6 m Olof Andersson, häradsdomare,
Tullingsås, f 1739 ?/5 d 1817 13/4

s. Nils f 1743 29/8 d 1804 17/1 Nordlun, färgare, Östersund, g 1779 m Margareta
Elisabet Qvarnström f 1754 d 1823 25/11

s. Erik f 1745 4/8 d 1791 21/8, bodde i ett torp på Näsudden, litt C 9/10 tnl
skatte, g 1771 27/10 m Segrid Jönsdotter från Äspnäs, f 1750 14/4 d 1805 $\frac{23}{11}$

d. Cherstin f 1749 17/9 d 1796 20/11, g i Grelsgård 1773 m dragonen Jöns

Mattsson Strömstedt f 1745 5/12 d 1810 27/2.

Det finns åtskilligt att berätta om denna familj men det får anstå till en annan gång. Skall emellertid nämna att Erik Svensson, Kalkberget, f 1883 19/12, härstammar från Erik Swensson och Segrid Jönsdotter.

Tabell 7

Mårten Swensson, Näset, f 1738 27/10 d 1780 10/2, gästgivare, g 1768 6/11 m

Anna Zakrisdotter från Gärde f 1749 12/1 d 1825 10/12

d. Anna f 1769 31/7 d 1855 1/8 g 1796 10/4 m Anders Mårtensson, nämndeman,

Öhn, f 1766 29/3 d 1859

s. Sven f 1772 2/1 d 1820 16/7 g 1806 16/11 m Brita Ersdotter från Tullingsås f 1781 6/1 d 1866 29/3 (Tabell 8)

s. Sakris f 1744 4/6 d 1844 27/11 g 1807 29/3 m Anna Mårtensdotter från Lövberga f 1788 29/9 d 1863 16/11

s. Nils f 1777 15/8

d. Brita f 1780 14/6 d 1828 16/3 g 1. 1802 21/11 m Olof Andersson från Öhn d 1813 17/3 f 1765 20/3. Familjen bodde i Jonsgård. g 2 1814 8/5 m

Anders Persson från Vallen f 1775 3/11 d 1846 14/5. Bodde i Berge.

Anna Zakrisdotters farfar hette Zakris Larsson och bodde på Lillholmen.

En bror till henne hette Per. Denne gifte sig med en flicka från Öhn och bosatte sig i Ringvattnet. En annan broder var Lars, och från honom härstamma bland annat alla Sundkvistare i Havsnäs

Tabell 8

Sven Mårtensson f 1772 2/1 d 1820 16/7 g 1806 16/11 m Brita Ersdotter från Tullingsås f 1781 6/1 d 1866 29/3

s. Hans f 1808 29/1

d. Ingeborg f 1810 5/10 g 1830 12/4 m Mattias Andersson Wikström, Brattbäcken, Tåsjö, f 1802

s. Erik f 1813 4/7 Näslund, bodde i Lövvik, Tåsjö och Havsnäs g 1837 m

Anna Kajsa Johansdotter (Holmberg) från Havsnäs f 1816 1/1 (Tabell 9)

s. Mårten f 1815 20/9 d 1888 7/1

s. Sven f 1818 30/5 d 1885 31/7 g 1847 m Juliana Olofsdotter från Ringvattnet f. 1822 3/2 d 1886 5/12

s. Jöns f 1820 28/10 d 1820 10/12

Juliana Olofdotters föräldrar var Olof Zakrisson och Gölin Larsdotter
i Ringvattnet. Gölin var från Lillholmen.

Tabell 9

Erik Näslund, Havsnäs f 1813 4/7 i Näset g 1837 m Anna Kajsa Johansdotter
Holmberg i Havsnäs f 1816 1/1

s. Johan f 1838 23/12 g 1866 22/4 m Marta Stina Johansdotter från Tåsjö
f 1841 14/6 (Tabell 10)

s. Mikael f 1841 12/1

Anna Kajsa Holmbergs far var Johan Zakrisson Holmberg i Ringvattnet,
f 1784 4/8 Denne i sin tur härstammade från Per Zakrisson från Lillholmen

Tabell 10

Johan Ersson Näslund f 1838 15/12 g 1866 22/4 m Marta Stina Johansdotter
från Tåsjö, f 1841 14/6

d. Anna Kristina f 1866 29/9

d. Brita Lisa f 1868 10/9

s. Erik Teodard f 1868 10/9 g 1907 1/1 m Hulda Maria Karlsdotter f 1884 28/9

d. Ida Johanna f 1870 12/9

s. Mikael f 1872 20/9, kronojägare

d. Hulda Katarina f 1874 3/6 d 1883 30/12

s. Johan f 1876 2/5 g 1898 17/7 m Brita Maria Jönsdotter f 1875 6/1 från
Havsnäs (Tabell 11)

s. Arvid Edvard f 1878 16/11

s. Olof Georg f 1880 3/12

d. Vendla Viktoria f 1883 17/1

Tabell 11

Johan Näslund f 1876 2/5 g 1898 17/7 m Brita Maria Jönsdotter f 1875 6/1

d. Lilly Elvira f 1899 31/3

d. Ammy Elisabet f 1900 10/12 d 1901 4/2

d. Marta Elisabet f 1902 5/2

s. Johan Tore f 1903 30/12

s. Olof Arvid teodor f 1906 10/7

s. Jöns Holger f 1909 26/10

s. Erik Esbjörn f 1912 5/7

d. Brita Irene f 1916 6/3

Läs nm Brita Irene på sid.

Brita Irene Näslund f. 1916 6/3.

När Inlandsbanan hade kommit till byn föddes Iréne Carlsson. Just där har den varit 75 år sen.

I november 1914 invigdes sträckan mellan Hoting och Ulriksfors och mitt på den växte Iréne Carlsson upp. Som ung flyttade hon söderut, men för tio år sedan kom hon tillbaka. "Här har jag mina rötter, här känner jag varenda stig och sten."

Tillbaka i gamla spår

Iréne Carlsson flyttade hem till ungdomens sångesträd

Av CHRISTINA KELLBERG

LÖVBERGA.

■ Hur har du varit?

— Gudomlig.

Iréne Carlsson fyller 75 och har blivit uppvaktad ända sen

Långa banan

sju i morse. Nu är det middag på Hotel Dorotea med röd drink, vin, räksallad och oxfile.

Hon låg och drog sig till halv sex i morse, men sen gick hon upp, gjorde sig snygg, tände ett ljus och väntade att någon kanske skulle komma.

Jodå, klockan sju kom son-dottern och sen ringde det hela förmiddan. På eftermiddag kom sonen och dottern från Gnesta och Stockholm och det var en verklig överraskning.

De hade presenter och snödroppar med sig och framåt kvällen drog de i väg med Iréne på de vintriga vägarna från stugan i Havsnäs, upp mot Hoting och vidare mot Dorotea.

Tag att minnas

— Då förstod jag att det skulle bli middag hos "Hubbe", berättar Iréne och kisar med ögonen mot den tända kandelabern.

Staffan och Brita, sonen och dottern, drog i väg med mamma till Hotel Dorotea och krögaren Hubert Förster, för fint skulle det vara när mamma fyllde 75.

Dom blir tretton runt bordet, det är den sjätte mars och den här dagen kommer Iréne att minnas länge.

Hon är klädd i marinblå dräkt med knappar i pärlmor

Gudomlig dag. När Iréne Carlsson fyllde 75 år överraskades hon med drink och fin middag i Dorotea.

och har en smal rosett i halsen.

— Vilken överraskning! Vem hittade på det här?

Det blir stöjt och glatt och Iréne smuttar på vinet och röker cigarrcigarrett.

Vokalist

Innan bilarna går i karavan tillbaka till Havsnäs mellan Hoting och Strömsund sätter hon sig vid pianot och spelar "Stormen i mitt hjärta". Dan därpå kommer hon att berätta för oss om musiken i sitt liv, hur hon som ung spelade i Stjärnkvartetten och blev erbjuden jobb som vokalist i Höglins kapell.

Iréne Carlsson bor helt nära den by där hon föddes, vid den

långsmala Flåsjön. Här möts Jämtland och Västerbotten och på vägen till hennes stuga far man genom alléer med höga, magnifika granar. Snön ger dem en grå-grön silverton.

För tio år sedan, när hon blev pensionär, flyttade hon hem igen, tillbaka från Gnesta och in i huset som därtills hade varit hennes sommarstuga.

— Att kunna öppna dörren och gå rakt ut, att kunna vädra mattor och sängkläder utan att nån lägger sig i. Att känna varje stig, varje sten, så ville jag ha det igen.

Spelade på danser

Iréne växte upp i ett hus bara en bit härifrån och pappa

hade jordbruk med kor, hästar och getter. När hon var tolv åkte hon tåg för första gången i sitt liv. Från Lövberga station tog hon och hennes klasskamrater Inlandsbanan för att resa till Stockholm och Eskilstuna.

Iréne hade sex syskon och alla tyckte om att spela och sjunga. Några av dem spelade på dansbanan, som stod där Irénes hus nu står, och bildade tillsammans Stjärnkvartetten. Iréne spelade piano och sjöng, de andra spelade dragspel, flöj och slagverk.

— Vi for till både Hoting och Strömsund och spelade på danser, och jag blev erbjuden att vara vokalist i Höglins kapell. De var från Strömsund.

— Men då sällskapade jag redan med en lärare, som jag sen gifte mig med, och det vart slut med spelandet.

Satte upp revyer

Iréne var bara 19 år, blev lärarfru och flyttade från Flåsjön och Havsnäs. Hon fick hålla sitt spralliga humör i schack och passa in sig bland damerna med knut i nacken som gick i högmassa varje söndag.

De flyttade till Gnesta och Iréne, sångglad och musikalisk, började spela och sjunga med barnen i skolan, ordnade sångarresor och revyer.

Den 18 april 1950 stod att läsa i tidningen: "Mölnbo Folkets hus upplevde sin hittills största dag i lördags, då barnen i Mölnbo folkskolas femte och sjätte klasser gav en fyra timmars föreställning i spexig stil till förmån för en skolresa till Dalarna."

Det var folkskolläraren och hans hustru, Iréne, som höll i

Foto: BENKT EURENIUS

gång stjärna. Som ung spelade och sjöng Iréne Carlsson i traktens kapell, "Stjärnkvaretten", och så småningom blev hon musiklärare.

darna, Folkets hus var fyllt av bristningsgränsen och net blev 1 000 kronor.

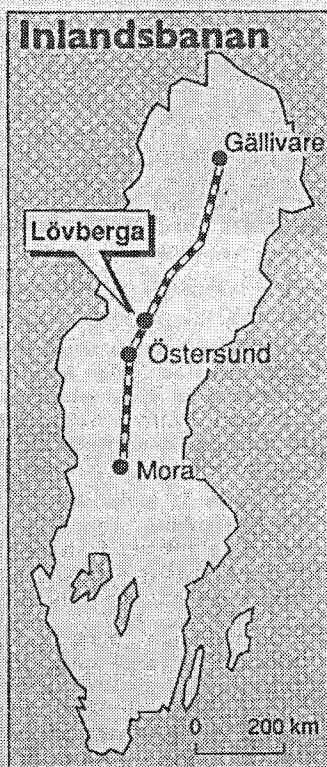
En mil till affär

När Iréne blev pensionär blev hon tillbaka till Havsnäs och gjorde sommarstugan till en ständiga viste. Här har hon speitgardiner i fönstren och en orgel hon ofta spelar. En katta har hon också, som ligger i kökssoffan i dåsar.

ingen vet vad som händer med Inlandsbanan. Men förklarar den, då blir Iréne Carlsson än mer avskuren i stuga. Ica stängde för två sen och nu får hon varor i bil från en affär tre mil borta.

– De drar bort allt vi har. Jag växte upp hade vi till och med tältbio i byn en gång i tiden.

Flere artiklar i serien om innskor runt Inlandsbanan har varit införda den 14 h 16 mars.

30 års kamp för "pulsåder"

■ När Iréne Carlsson föddes hade bygget av Inlandsbanan pågått i nio år. När den var klar hade hon redan flyttat söderut.

Arbetet med banan pågick mellan 1907 och 1937, men långt innan den var klar började striderna.

Redan 1917 föreslog regeringen att bygget inte skulle fortsätta från Storuman och uppåt. Men riksdagen lyssnade på folkets protester och avslag förslaget. Kommunikationsministern blev tvungen att avgå.

Men den stora kampen för överlevnad började 1963. Då beslutade riksdagen att varje trafikslag skulle bära sina

egna kostnader. Det blev början till slutet för Inlandsbanan.

En gång var banan tänkt som den stora pulsåder genom Sverige. Den skulle förse resten av landet med sina rikedomar, med sitt timmer, sitt järn och sin kol.

Och genom banan skulle människorna i inlandet få kontakt med kusten. Fotografen och författaren Sven Jonsson beskriver den så här i boken "Inlandsbanan": "Från Gällivare till Kristinehamn slog den sin jättelika, 130 mil långa stålklammer över det svenska inlandet, ensam i karnas hemland, ödsligheternas hemvist."